

Mayer Mária és Móga Sándor kiállítása

A Képcsarnok Vállalat rendezte e két iparművész, az ötvös Móga Sándor, a textiles Mayer Mária közös kiállítását. Mindketten sikeres és termékeny szállítói a vállalatnak, munkáik keresettek a Képcsarnok-boltokban. A Paál László-teremben rendezett közös kiállításuk tehát egy kicsit munkajutalom is, de főleg eladási célzatú műtárgy-árubemutató volt. A kiállított tárgyakat elérhető áron megvásárolhatták az érdeklődők. S mint ahogy rossz szájtzt ad az, ha egy művészi célzatúnak mondott kiállításon kivillantja fogát az üzleti szándék, az ellenkezője viszont jó érzést támaszt bennünk, mint jelen esetben is, hogy a bevallottan üzleti kiállítás tárgyaiban művészi törekvéssel találkozhatunk. Mindkettőjük anyagalkításából kitetszik a tisztesebb cél, hogy ne elégedjenek meg anyaguk szimpla dekoratív formálásával, hogy a pompázatot a mives munka etozával hitelesítsék.

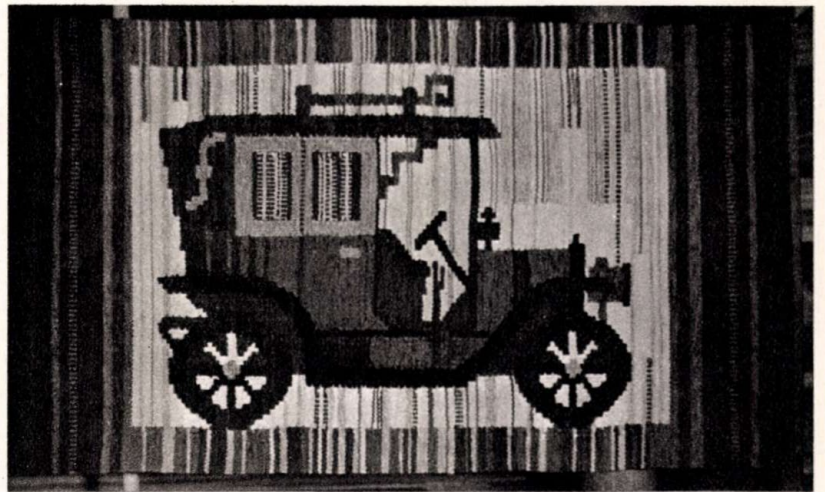
Mayer Mária rátétes textiliákat, függönyöket és textil faliképeket állított ki. Batikolt textil faliképei klasszikus batik-eljárással készültek, amiről úgy győződhet meg a szemlélő, ha a képen szereplő minden színben megtalálja a fedő viasz gyűrdésének erezetes nyomait. A „jumbo” néven ismert gyapjúanyagot sem „csumi”-val, hanem ecsettel festi meg, a festés után meggőzöli az anyagot, hogy a szálak a színt tartósan megkössék, magukba fogadják, ezt követően pedig lágy szálú rézkefével felbolyhozza. Így egy teljesen megváltozott karakterű, kifejezési szándékához alakított anyag hordozza a falikép jelentését: Életfa madárral, Gyermekmaszkok. A batikolt és jumbo anyagból készített munkák Mayer Mária jó képességeit bizonyítják. Rátétes posztóképei készítésekor azonban nem használta eléggé ezt a képességét. Teljesebb értékű lett volna a bemutatott munkássága – húszéves konkrét feladatokat teljesítő tervező gyakorlat után ez az első önálló gyűjteményes kiállítása –, ha a rátétes posztóképei helyett más munkáit látjuk, úgy minden bizonnyal zavartalanabb lett volna az örömmünk, amit a többi, az egészséges invenciót a gondos művességben is megtartó munkái okoztak.

Móga Sándor ötvösművész különböző fémfölből készített díszdobozokat, vázákat, disztalakat, padlóvázákat állított ki. Ezekről a munkáiról egyértelmű kritikát a hazai és a külföldi közönség ad akkor, amikor szívesen megvásárolja őket: az alapos szakmai felkészültségről tanúskodó, tisztes koncentrátságot tartalmazó ötvöstárgyakat. Engem azonban a szobrásznak indult, de ötvösként egzisztáló Móga Sándornak az ötvös műfajt a szobrászat felé feszítő, olykor „műfaji” hártárt sértő munkái foglalkoztatnak. Az ötvösségben technikai fegyelemre szigorított szobrászunkat nem hagyja nyugton a kifejezés igénye. Az a szándéka, hogy munkái gondolatait, érzelmeit, – formákkal írott embert jobbító hites igényeit hirdessék. Épületdekoráció tervének címe lehetne építés és rombolás vagy akár a jó és a rossz harca is. A sima és rücskös fémfelületű geometrikus stilizációjú emberi alakok egy kompozícióba

szerkesztett formái efféle ellentétekre utalnak. S habár maguk az erősen stilizált formák tudatosítják bennünk ezt a tartalmiságot, mégse érzem teljes értékűnek, s az ő céljaihoz mérten sem kielégítőnek ezt a művet. Mert ezek a formák mégis inkább csak informálnak a tartalomról, mintsem hogy kifejezzék azt. Móga Sándor ott talál inkább szobrász-önmagára, ahol ötvösként is a legtöbbet adja: Emberpár és Anya gyermekkel című kompozícióiban. E művek feszes, fegyelmezett formáinak tisztán érzékelhető finomságaiban, tiszteletet parancsolóan nyilvánul meg a fémet formáló, anyagalkító ember üzenete, vallomása a lehetséges szépről.

Kovács Gyula

Kordoványer
János:
Autós faliszőnyeg
Tapisserie avec
automobile
Стенной ковер

Lakatos József kiállítása Győrött

Fiatall festő önálló tárlatának voltunk tanúi. A fiatal jelzővel pályakezdő művészjelölteket szokás illetni, akik a kezdés tétova léptei után az első termés javát függesztik szorongó kíváncsisággal a kiállító helyiségek falaira. A jelző ezúttal csupán életkort közelít, mert a tárlat teljes anyaga – amelyet a Lenin úti Műcsarnokban láttunk – érett festő gondosan kimunkált, sajátos formanyelvén szólalt meg. Olyan gazdag festői gondolatvilág tárulkozott teljes mélységben a tárlatlátogató elé, amely a kételkedők táborát is elismerésre, állásaik feladására kényszerítette.

Lakatos József művészete majd egy évtizede szökkent szárbá. A vasi születésű festő Egerben, Jakuba Sándor irányításával tette meg a kezdeti lépéseket. A rajztanári oklevéllel zsebében Mosonmagyaróváron indult el a pedagógus pályán. Érdeklődése szinte az eszmélés kezdete óta a falusi-paraszti élet mindinkább átalakuló világában talált talajra.

Első festményei – amelyeket 1963-ban mutatott be Győrött – már ezt a kitekintést példázta. Munkáinak fekete vonalak konstrukciós váza hordozta a visszafogott színvilágot, a rendteremtés vágyát rejtő alkotói szándékot. A falu tárgyi világa mellett ekkor még teret hagyott a városi élet motívumainak is. Tanyák, falusi udvarok, fehérfalú házak, mélyzöld gömbakácok váltakoztak hangulatos vízparti tájakkal, lomha uszályokkal,

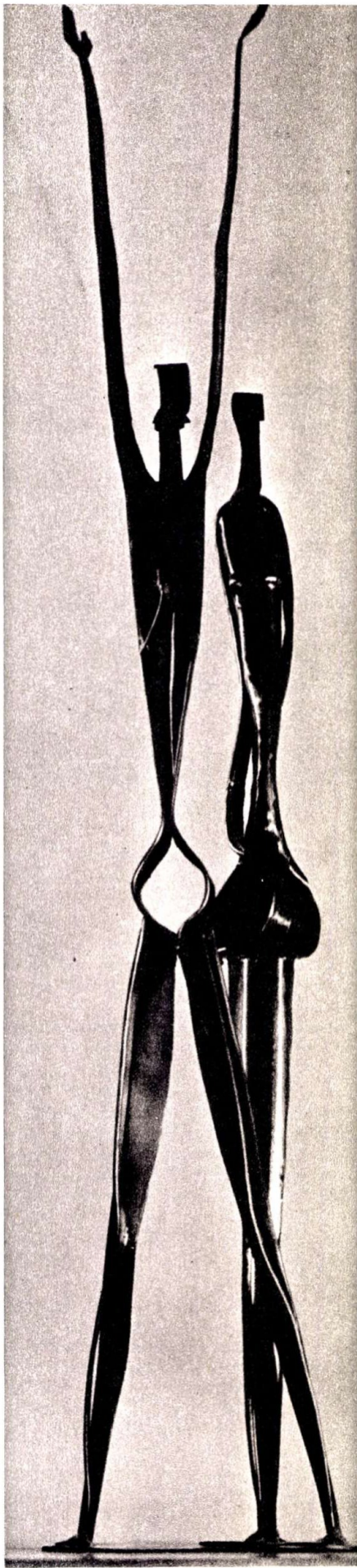
szögletes tűzfalak ritmikus sora vegyül ipartájak közé. Ugyanez a változatosság jellemezte szépen megmunkált, nagyvonalú metszeteit is.

A vasi és szigetközi táj elmélyültebb, szenvedélyes kutatásának, a néprajzi gyűjtőutaknak élménye igazában csak később formálódott művészi gondolattá.

A közbeeső idő utazásai, a balatoni barangolások emlékképei egy remekül sikerült, feltűnést keltő grafikai sorozatban sűrűsödtek művészi alkotássá. Az akkor újnak tűnő monotípia-technika majdminden lehetőségét kiaknázza a Balatoni dallamok lapjain. Egy-szeriben az érdeklődés homlokterébe került,

a siker is mellé szegődött. A megyei felszabadulási pályázaton grafikai díjat nyert, méltatói pedig őszinte elismeréssel adóztak munkáinak. Kritikusai, Z. Szabó László, második, 1965-ös tárlata „legnagyobb meglepetésének” tartotta e sorozatot, amelyben „sikerült megragadnia az időtlenséget”. (Életünk 1966. I.)

Mialatt az első siker fényei csillognak, már formát öltének azok a kompozíciók, amelyekben először tör eleven erővel felszínre a már említett gondolatkör, amely formailag a paraszti életből, a népművészeti motívumkincséből merít, de az alkotó kifejezésével élve „magyarságérzését” hivatott közvetíteni. 1966-ot irtunk. A székesfehérvári kollektív tárlaton két festmény képviselte az akkor már Győrött dolgozó festőt. Neves költőnk, Takács Imre az elragadtatás hangján írta a „Festők kirakatban” című, a pécsi Jelenkorban megjelent kritikájában: „... két nagyméretű kompozíciója teljesen új szint jelent. Országos tárlaton is új szint jelentene. Pedig alighogy színes, majdnem feketébe agyott, jobbára csak szürkével lazított képek ezek. Mond valamit ez a sajátos színvilág önmaga is, de hogy mit, azt szavakban megfogalmazni nehéz. Tárgyukkal együtt talán megközelíthetőbb a szándék az „Itt egy ember lakik” című, máig is legjobb képében; itt helyesen talál rá e művészetet tápláló forrásra is.” „... Egy darab közép-európai múlt, a maga rideg mezítelenségében, de megszerettető varázslatban, a szegénység

Móga Sándor: Emberpár
Couple - Чема

újszerű megfogalmazásában.” (Jelenkor, 1966/12) Azóta kompozíciói megjárták a fővárost is; a figyelem sem maradt el. Újabb munkái pedig a művész mondanivalójának teljesebb kifejezésével sem maradtak adósak.

Az egyenletes fejlődés következő állomása az „üzenetek faluról” című monotípiá-sorozat, amely már éles vonásokkal jelezte, hogy Lakatos megtalálta önkifejezése számára a legkielégítőbb tartalmi-formai-tematikai alapot. A sorozat lapjai – köztük az 1967-es budapesti Stúdió 67 tárlatán bemutatott Lám-pás – sallangmentes szűkszavúsággal vallanak eszméiről, egyéni állásfoglalásáról, közösségi hovatartozásáról.

A kiteljesedés, a beérés ideje alatt számos kiállításon szerepeltek alkotásai. A diákifjúsággal a győri Kazinczy Klubban találkozott. Részt vett a területi tárlatokon. Szombathelyen, Kapuváron önálló anyaggal jelentkezett. 1969-ben pedig a fővárosban is kiállított. A művészeket pártfogoló ferencvárosi Pincetárlaton mutatta be munkáit. Díjakat nyert a felszabadulási pályázatokon, több külföldi tanulmányutakat tett s harmadik győri önálló tárlatának anyagát készítette elő.

A töretlen színvonalú, gyenge pontokat alig nyújtó anyag egy látszólag szűk gondolatkör képi átköltését adja. Szerepet vevett munkaeszközök, hajdan fontos szerszámok, a mindennapi élet edényei, parasztbútorok, öreg temetők bálványszerű, esőáztatta, napszitta fejfái kelnek új életre a méreteiben is jelentős táblákon. Gyakran a disztinguált, a szépre mindig áhítózó népi művészek lelke támad fel festőnkben s fest tulipános ládákat, faragott kapufélfákat olyan elmélyült áhítattal, oly nagy szeretettel, ahogy csak az egykori kézművesek alakíthatták, simíthatták, festhették anyagukat, méltó emléket állítván az alkotó emberi értelemnek és kéznek...

Míndez mégsem lenne még érdem, nem adhatna okot a lelkendezésre. Napjainkban a népművészeti-néprajzi díszítmény, forma, érzés és gondolatvilág újfent felfedezett forrása ejtette ámulatba képzőművészeink egy részét. Felhasználása piktúránk divatos vonulatát hívta életre. Jeles és jegyzett festőink vélik megtalálni e kissé romantikusnak tűnő mesevilágban a kifejezéshez illő formát. Legtöbbjük nem is jut tovább a témák és formák átvételénél. A festészeti átírás, a transzponálás elmarad. Munkáik nem is akarnak többet, mint tükrösnek, mézeskalácsnak, tulipános ládának, szuszéknak „látszani.”

Lakatos József érdeme, hogy nem elégszik meg a látszattal.

Feltárja, leltározza a kincset. Szuverén módon bánik e tárgyi világgal. Nem emlékeztetni akar, mint sokan, a népművészetre. Átrendezi, szelektálja, újraterelemi e formákat; gondolatai, érzései, mélyen ülő érzelmei kifejezését keresi az általa átrendezett tárgyak rendszerében. A lassan múzeumi anyaggá merevedő, porosodó eszközök még egyszer újraélednek világos, stabil szerkezetű festményein, s általuk a mai kor humanitását

hordozó festészet születésének tanúi, részei. Külön érdeme, hogy e tevékenységben a kutató szenvedélye párosul az értékeket megőrizni akaró festői gondolattal, a pedagógus, a nevelő tanítani akarásával.

Festőnk alkotópályájának jelesebb állomásai grafikus szemléletre engednek következtetni. Azon túl, hogy legszebb sikereit ez ideig e műfajban, e kifejezési területen érte el, olajfestményei is alátámasztani látszanak e megállapítást. Elsősorban vonalas szerkezetük tűnik fel, a szín szerepe visszafogottabb. A határozott rajzú, mondandót közlő, hordozó síkformákban a fekete, szürke mellett csak ritkán jut szóhoz más szín, legtöbbször a tört sárga, vagy a házak falszínét megviláglantó fehér, amely így mérhetetlen feszültséget teremt. Felületeit gondos megmunkálás jellemzi. Nem enged a csábításnak, nem ragadtatja el magát az öncélú texturateremtés, a felületjáték birodalmába. Ecsetje nyugodt, keményjárású, szikár, mint az életforma, melyből merít, amely elműlik, s az elmúlása felett mégsem érzünk szomorúságot.

A megindultságot azonban nem tagadhatjuk, bármilyen racionalista nézőpontból közelítünk is a képekhez. Sajnáljuk a *Régi könyvháiban* kopott eszközei között, a téglából rakott tűzhelye előtt magábaroskadt öreg parasztszöveget. Részvétel szemléljük a *Kerítés előtt* hallgatag, ráncoskéjú öregeit, akik biztonságának őrzésére az árkaos parasztház hivatott.

Az utóbbi munka – többedmagával – azt is példázza, hogy alkotójuk merít a távolabbi és közelebbi műtörténeti múlt mestereinek példájából is. Nem lehet nem észrevennünk a klasszicista Louis David hármastáblás ívelésű kompozíciós rendjének példáját, mely itt is védőn, egyensúlyt teremtőn hajlítja boltíveit a magános figurák fölé. A *Néprajzi kollekcióban*, de még inkább a *Szerkesztet* című munkán a geometrizáló törekvések érvényesülnek, a többnézőpontos vetületi rendszerek szép variációit ismerhetjük fel. Találkozhatunk az expresszionizmus nyomaival is. Az *Enyészet* című, drámai hangvételt sem nélkülöző kompozícióiban a pusztulás rémképe rajzolódik a horizont fölé. Az élet-halál antagonizmusát fogalmazza meg a *Fák és gyökerek* két rétegben egymás fölé szerkesztett munkájában. Konkrétabb tartalmat hordoz a *Ne löj!* címet viselő kompozíció. Rémult farkereg-emberek üres tekintetű csoportja néz farkasszemet velünk s tiltakozik a céltáblaszerep ellen. Misztikus világba, a babonák, a kuruzslás közegébe ragad el a *Lidérc*. Üreges, nagy szemekkel tüzelnek a *Bálványok*, riasztanak, rádömolni készülnek s mégsem félelmesek, hisz csak képei az egykori valóságnak.

A festményeken a grafikusművész kezenyomat váltuk felismerni, grafikai lapjain pedig a festőiség, a líraibb hangvétel nyilvánul meg nagyobb súllyal. A monotípiák közül a *Ház* oldottabb, mégis a fekete-fehér kontrasztjában rejlik feszültségét, a *Lám-pás* magánosságát érezzük igaznak.

Különálló csoportot képviselnek a bemutatott munkák között az aranyfóliára nyomott tekintélyes méretű linóleummszettek. Mindig tudtuk, hogy Lakatos kitűnően kezeli a metszőképeket. Emlékezetünkben régebbi